ll

DISSERTATIO SOLENNIS MEDICA
SISTENS

METHODUM MEDENDI INDIVIDUALEM, GENERALI NON CONTRARIANTEM

QUAM
ADSPIRANTE SUMMO NUMINE
CONSENTIENTE GRATIOSO MEDICORUM ORDINE
PRÆSIDE

DN. GEORGIO DANIEL COSCHWITZ,

MED. DOCT. ANATOM. CHIRURG. ET BOTAN. IN ALMA FRIDERICIANA PROFESS. PUBL. ORDIN. POTENTISS. BORUSS. REGIS IN COMITATU MANSFELDENS. ET APUD PALATINOS HALENS. PHYSICO MERITISSIMO ACAD. CÆSAR. LEOPOLD. NAT. CUR. COLLEGA LONGE DIGNISSIMO,

PATRONO, AC PROMOTORE SINGULARI OBSERVANTIÆ CULTU DEVENERANDO

PRO DOCTORIS GRADU

SUMMISQUE HONORIBUS AC PRIVILEGIIS IN ARTE MEDICA MORE MAJORUM SOLENNI OBTINENDIS.

D. August. Anno MDCCXXVIII.

PUBLICO ET PLACIDO ERUDITORUM EXAMINI

GEORGIUS CONRADUS HÜLSEMANN,
LÜNEBURGENS.

HALAE MAGDEBURGICAE,
Typis IO. CHRISTIANI HILLIGERI Acad. Typ.

VIRO
REVERENDISSIMO, PERILLUSTRI, EXCELLENTISSIMO DOMINO,
DOMINO
ERN. JOACHIMO
DE GROTE
SERENISSIMI AC POTENTISSIMI REGIS MAGNÆ BRITANNIAE, DUCIS BRUNSV. ET LUNEB. S. R. J. ARCHI - THESAURARII ET ELECTORIS

IN DUCATU CELLENSI STATUUM PROVINCIALIUM DIRECTORI

ET

DOMINO DOMUS ET COENOBII STI. MICHAEL. LUNEB.

DOMINO HAEREDITARIO IN BREESE, HORN RELIQUA.

DOMINO MEO
GRATIOSISSIMO.

VIR
REVERENDISSIME, PERILLUSTRIS ATQUE EXCELLENTISSIME DOMINE GRATIOSISSIME

QVas VESTRÆ EXCELLENTIÆ jam nuncupo pagellas, eæ profecto erubeſcerent contra ſcripturæ naturam, ſi hanc ſibi obmotam ſentirent quæſtionem: Utrum dignæ ſint, quibus Nomen Veſtrum,

Veſtrum, at quam ILLVSTRE NOMEN! præfigatur, an meritæ potius nigro audaciæ notari lapillo? Multo adhuc magis obmuteſcerem & ego, niſi inſignis illa, quæ in ſerena VESTRAE PERILLVSTRIS EXCELLENTIAE facie radiat Clementia, me reddidiſſet humillime confiſum, in adverſam non verſum iri partem, ſi tam Venerabili Nomine hæcce diſputatio primo ſtatim in limine condecorata in lucem prodiret, imo in certiſſimam ſpem aſſurgo, hocce conamen meum pro indicio devotiſſimæ erga VESTRAM EXCELLENTIAM Venerationis, quam mecum omnes mei pro innumeris in nos collatis beneficiis fovent, acceptum, hancque diſputationem excuſatam iri, quod tam MAGNVM NOMEN præferre publice geſtierit, Servet iterum DEus TE VIR REVERNDISSIME ſalvum, & per multos annos incolumem, in ſalutem Ducatus Luneburgici, in

florem & ſplendorem ILLVSTRIS GROTIORVM FAMILIAE, & demum, ſi magnis parva nectere licet, conſervet DEus T. O. M. TE GRATIOSISSIMVM PATRONVM mihi,

CELEBERIMI ET ILLVSTRIS
NOMINIS TUI

OBSERVANTISSIMO, HUMILLIMO

GEORG. CONRAD. HÜLSEMANN.

PROOEMIUM.

Uando Cicero medicorum, i. e. Aurelius Cornelius Celſus Præfat. Lib. I. dicit; „Non eadem, omnibus etiam „in ſimilibus caſibus opitulan„tur: ſane ipſius intentio eſt indigitare, Medicum non eſſe debere purum putumque Empiricum, qui ſolis experimentis fidens, contentus eſſe ſolet, quod cognito morbo, certum quoque cognitum habeat remedium, quo ſemper ſub eadem ſpe felicis ſucceſſus ſine ulla diſtinctione uti poſſit; ita ut neque temperamenti, neque ſexus, neque ætatis, vel cauſarum, atque ſymptomatum diverſorum rationem attendat; ſed veri rationalis Medici officium eſſe, ut cognito prius morbo, cauſisque morbum producentibus perſpectis, reliquarum etiam individualium circumſtantiarum conditionem ponderando, non modo communia, ſed propria quoque reſpiciat, & Medica-

dicamenta pariter, ac illorum debitum utendi modum, selectum, directionem, dosin; cum individuali applicatione ad ægrotantis naturam, ætatem, vires, diversas morbi causas, aliaque scitu necessaria dirigere sciat, atque hoc modo fine suo proposito feliciter pro viribus potiatur. Hæc cum ita se habeant, rationales Medici a multo jam tempore eo incubuerunt, ut remediorum salubrium salutarem applicationem certis includerent regulis atque præceptis, quibus methodum monstrarent medentibus, secundum quam in singulis morbis pro diversitate causarum magis aut minus urgentium generaliter indicationes curatorias æque ac præservatorias formarent, quibuscum remediorum selectus ac debitus usus conspirare debet, ut ita Medicus in curationibus morborum secundum rationem demonstrative quasi agat, suarumque actionum fundatam rationem reddere valeat. Quæ tamen cum aliquando exceptiones patiantur aut requirant in casibus particularibus & individualibus, nec semper generali illo ordine sine exceptione exequi possint, quin potius aliquam additionem, aut subtractionem, vel moderationem poscant, generaliori illi medendi methodo, altera quasi specialior subordinata fuit, specialiores imo specialissimas complectens regulas atque cautelas practicas clinicas, circa singulum morbum, in singulis individuis observandas. Unde apud Practicos loquendi formula ortum cepit, haud eosdem morbos semper eadem curari posse methodo, sed methodum specialem ac individualem longe aliam esse quam generalem,

lem & Medici summum artificium in eo consistere, ut ex individualium circumstantiarum collectione sciat methodum specialem applicare: id quod aliquando, a junioribus ad minimum practicis, eo explicatur, quasi generalis medendi methodus in totum aboleatur, nec ullo modo indicationes curatoriæ generaliter suppeditatæ locum haberent: sed omnia alio atque inverso plane ordine peragenda essent.

Cum autem sano quidem sensu individualis Methodus a generali in tantum differat, verumtamen generalem semper pro fundamento agnoscere debeat, cui tanquam regulæ insistat, & cujus quasi exceptionem aliquam constituat, aut strictiorem aliquando applicationem formet, nullus dubitavi præsentis Dissertationis inauguralis haud indignum argumentum fore, si pro viribus tentarem, tam Differentiam, quam Convenientiam utriusque Methodi commonstrare, unamque ex altera si explicarem. Quod ut secundum veritatis tramitem in emolumentum artis salutaris succedat, a vero veritatis fonte, summo Numine, vires animi necessarias humillime expeto.

I.

DUm in præsente tractatione Methodum medendi individualem, generali non contrariantem sistere intendo, incumbere mihi prævideo, ut omnium primo fundamentum totius tractationis per explicationem vocum præmittam, atque indigitem, quid per methodum medendi

ſimpliciter conſideratam, quidve per eandem generalem, & individualem intelligam, aut intellectum velim: Methodus itaque, ſicuti in genere viam compendiariam, certumque ordinem, præcipue in docendo, ſignificat, ita per Methodum medendi ſimpliciſſimo ſenſu non niſi via certusque ordo indigitatur, quibus Medicus ſub artis ſuæ exercitio, in morbis vel præoccupandis, vel ſanandis atque medendis, pro ſanitate vel conſervanda, vel reſtituenda, utitur.

II.

Dividitur hæc medendi methodus communiter in tres quaſi ſpecies, aut triplici modo atque reſpectu ad artem ſanandi applicatur: Prior generaliſſima dici poteſt; quæ viam monſtrat, qua Medicus ſanationem morborum meditans, ſeu Praxin aggreſſurus, tam de effectu & operatione remediorum ex triplici fonte depromendorum, quam de illorum rationali & methodica applicatione ſecundum cauſas generaliter conſideratas, & hinc formandas indicationes generales, certior redditur atque inſtruitur, ita tamen ut nullam adhuc certorum aut ſingulorum habeat morborum rationem, multo minus ad individua, quæ huic illive ſubjiciuntur morbo, reſpiciat; ſed ſimpliciter de actione aut reactione remediorum in corpus, ejusque partes tam fluidas quam ſolidas, hujusque in illa, ſollicitus ſit. Ut v. g. ſciat, humorum ſpiſſitudinem ſimplicem, ſui dilutionem & attenuationem per potulenta appropriata, aut medicamenta humectantia ſufficienter exhibita, motusque proportionatos, requirere: in lenteſcentia mucida humorum majore modo dicta, licet proficua ſint, non ſufficere, ſed reſolutionem majorem, per digeſtiva, ſalina, acriuſcula, reſinoſa exigi: quantitatem hu-

morum

morum excedentem, imminutionem per varii generis evacuationes & subtractiones, secundum materiam substratam eligendas, poscere: deficientem vero eorundem quantitatem sui restitutionem per alimentosa, aliave remedia, requirere: discrasiis humorum variis, sive salinis, sive acidis, sive sulphureis, diversas acrimonias producentibus, per corrigentia, alterantia, absorbentia, edulcorantia, contemperantia, occurrendum esse: in partibus solidis si ex fibrarum motricium extraordinaria laxitate, mollitie, debilitate, motus necessarii deficiant, earundem roborationem tonicam, per exsiccantia, nervina, roborantia, tonica, imo pro re nata, adstringentia, postulari: aut, si ex rigidiore spastica fibrarum motricium tractione nimii & inordinati motus oborti fuerint, vigores illos spasmosque fibrarum esse demulcendos, relaxandos, per lenientia, humectantia, antispastica. Quæ omnia & adhuc plura occurrunt & pertractantur in Therapia; quæ hanc ob rationem methodus quoque medendi generalis apud medicos audit, sed vana atque inutilis maneret in effectu, si hoc modo in sola speculatione theoretica, quid agendum sit, subsisteret, neque proxime per suppeditationem Materiæ medicæ, & remediorum debitorum, quibus Medicus secundum indicationes formatas, intentionem suam in actum deducere valet, suffulciretur, & efficax redderetur.

III.

Altera quæ in præsente tractatione generalis mihi audit, in comparatione ad priorem magis specialis est methodus, dum non solum modo circa causas in abstracto consideratas, quidque circa illas theoretice quasi agendum sit, hæret, sed applicationem realem monstrat ad morbos

 bos

bos singulos in concreto; quomodo nempe sub variarum atque diversarum causarum concursu, singulæ causæ secundum respectum proprium sit occurrendum, & quo ordine, qua serie id præstandum sit, quamnam in singulo morbo causam primo, quam vero postremo loco aggredi debeat, secundum indicationes, quæ vel a causarum quantitate, vel qualitate, vel ordine agendi atque effectu, formantur: an primo sit suscipienda materiæ peccantis in præsente morbo correctio & præparatio, an vero immediate adornanda ejus evacuatio, an primo ad causas, an vero ad causarum effectus sit respiciendum. Hoc dicitur a Fernelio Methodus medendi, quando Lib. I. Meth. med. Cap. 4. inquit. *Causa omnis prius quam affectus methodo recta excindi & summoveri debet. Quocirca causa primum, genitus dein affectus est submovendus: ita enim radicitus extirpabitur, nihil ut deinceps ejus repullulet. Ergo quum longior quædam continuatio seriesque causarum existit, in qua alia ex alia nasci, & existere, & omnes inter se aptæ connexæque videbuntur, suo quæque ordine demenda erit. Hæc non jam simplex, sed methodica curatio est, quæ non solis remediis, sed via utendique ratione completur. Hac una maxime herbariis, atque Pharmacopoëis quibus etiam cognita est remediorum materia, Medicus est præstantior.* Et hoc est quod Praxin generalem singulorum morborum nominare solent Medici, & Medendi methodus, quæ mihi in præsenti generalis audit.

IV.

Huic contradistinguitur tertia, quam individualem nominare placet, vel cum aliis in comparatione cum proxime antecedente, specialissimam: & hæc quidem ea est, quæ ad individuales circumstantias singulorum morborum

borum in singulis personis dirigitur; ità ut non apud omnes ægrotos eodem licet morbo laborantes, plane & præcise idem agere liceat, sed aliquando mutatio quædam sit suscipienda, quæ a regula generaliore ex parte reclinare videtur, & uno verbo dicendo, ut cum Rolfincio, ea quæ universaliter in arte medica traduntur, applicentur ad singula. Id quod difficillimum semper habitum fuit in arte: unde Ill. Stahlius dicit: *Hæc certe methodus, longe dispar est ab illa generalissima methodo therapeutica, qua solummodo e fontibus auxiliorum delibantur remediorum genera, quæ uni vel alteri affectui convenire queant.* Et Galenus Lib. V. de tuenda sanitate, cap. 8. inquit. *Non omnes adeo sunt solertes, ut ex solo universali præcepto inveniant, sed qui ad ea quasi manu ducat, opus habent.* Cujus difficultatis fundamentum & ratio duplex quidem allegatur ab Experientissimo Rolfinckio; partim in affectuum morbosorum varietate, partim in eorundem complicatione consistens. Cum vero Morborum varietas ac multitudo magis ad generalem methodum spectet, atque sub illa singulorum tractatio methodica secundum diversitatem causarum comprehendatur; rectius morborum complicationi ad latus poni debere existimo, individuorum differentiam, secundum temperamentum, ætatem, sexum, consuetudinem, virium robur aut imbecillitatem, statum plethoricum, aut idiosyncrasiam specialem, nec non hæreditariam dispositionem; & morbos prægressos. Morborum enim quod concernit complicationem, nemini ignotum est, multoties tales in uno individuo vel simul oriri, vel sibi invicem supervenire atque concurrere morbos, qui inter se contrariantur, atque contrarias quandoque indicationes, cum contrariantibus remediorum generibus,

 ribus,

ribus, poſtulant, aut ad minimum non idem remedii genus, aut eandem indicationem permittunt atque concedunt: quemadmodum in febre tertiana ſi cum phthiſi, vel Hernia, vel in hæmoptyico occurrat; reſpectu febris Vomitus locum habere poteſt, qui tamen reſpectu reliquorum morborum non conceditur, ſed contraindicatur.

V.

Si autem individualis ſubjectorum conditio conſideretur, nemo neſcit qui in praxi clinica verſatus eſt, diverſa temperamenta haud raro diverſa quoque remediorum genera poſtulare; cum temperamenta calidiora & activiora, temperata leniora imo ſedantia; frigidiora vero & ad phlegmaticum tendentia, activiora calidiora remedia in genere requirant & tolerent. Sic quoque ætatis ratio eſt habenda, tam in ſelectu remediorum generali, quam doſium diſtributione & directione ſpeciali: cum notiſſimum ſit, quod ætas tam infantilis ac puerilis, quam ſenilis haud easdem evacuationum ſpecies ſine diſcrimine permittat, quæ in ætate juvenili aut vividiore virili conceſſæ ſunt; & quod ratione omnium remediorum, præcipue Evacuantium, eorumque doſeos determinandæ, maxime habenda ſit ratio ætatis, quippe quæ apud infantes pueros ac ſenes, ordinarie levior & lenior eſſe debet quam apud adultos, juvenes, viroſque vegetiores. De ſexu notorium eſt, quod unus præ altero diverſis morborum generibus ſubjiciatur, quæ alteri haud familiaria exiſtunt; & quod ſexui ſequiori propter afflictiones hyſtericas, varia remedia, præcipue dulcia, & odorifera, ſæpiſſime plane non ſint exhibenda, quæ tamen nobiliori ſexui congrue propinantur. Conſuetudinem quod concer-

cernit, Medicos ſane non latet, quanta ſit ejus efficacia, & quanti ſit habenda: ut enim non dicam de conſuetudine ægrotandi, ſecundum quam haud raro Morbus aliquis gravis in imbecillo corpore toleratur ac ſuperatur, qui in ſubjecto robuſtiore, ſed ægritudinibus minus adſueto, periculoſiſſimus exiſtit: conſideranda modo erit conſuetudo circa cibos & potus a juventute aut multo tempore uſurpatos, qui hís ſalubres exiſtunt, minus adſuetis vero moleſtias creant; ita ut ſæpe Medici, quo conſuetudini tali etiam in morbis indulgeant, neceſſe habeant: Id quod etiam aliquando ad remediorum diverſorum aſſumtionem ſeſe extendit; ſiquidem Opiatorum uſui aliqui adeo adſuefieri ſolent, ut majores illorum doſes, quas alii ſine damno ferre nequeunt, ſine omni alteratione actionum devorare poſſint.

VI.

Nec virium robur aut imbecillitas negligi debet, quin in medendi methodo particulari circumſpectionem multam injungat Medico. Si enim evacuationes varii generis ſunt adornandæ, hæ præcipue abhinc directionem & moderationem patiuntur; dum corpora robuſta, juniora, quorum vires non ſunt fractæ, facilius illas tolerant, atque largiores, cum ex oppoſito debilitatio virium illas vel plane prohibeat, vel adminimum moderatiores ſuadeat: quæ virium conſideratio non minus neceſſaria eſt circa Opiatorum & anodynorum exhibitionem, quippe quæ ſub magna virium proſtratione non conceduntur, licet de reliquo ab uno alterove ſymptomatum indicentur. Plethoræ præſentia aut abſentia haud minorem ſui requirit conſiderationem; cum præcipue in peculiaribus morbis ad illam reſpiciendum ſit in decidenda neceſſitate aut

utili-

utilitate Venæsectionis, vel Hæmorrhagiarum spontanearum: dum in simili morbo tales evacuationes sanguineæ in uno individuo necessariæ & proficuæ esse possunt, quæ tamen in altero subjecto cum damno aut periculo ægri administrantur aut adsunt. Idiosyncrasia naturæ haud minus exploranda est apud ægrotantes, præcipue in sexu sequiore, ubi haud raro contingit, ut unum remedium v. g. citratum, rosatum, moschatum, crocatum, camphoratum, castorinum, ab uno individuo promtissime assumatur, a quo alterum vomitus, nauseas, lipothymias experitur, ideoque illius usum merito aversatur; quale quid præcipue apud fœminas hystericas circa odorifera & suaveolentia contingere solet. Sic quoque hæreditaria dispositio non raro indicationibus ordinariis contrariatur; quando morbi per hæreditatem contracti cum aliis forsan complicantur, aut adminimum concurrunt, vel hæreditaria dispositio morbum aliquem minatur facile excitandum, propter quem unum alterumve remedii genus præsenti morbo de cetero accommodatum, omitti debet. Morbi tandem prægressi non secus Medici curantis intentionem sæpissime varie mutant, dum modo respiciendum est ad vires sub morbo prægresso prostratas nec iterum sufficienter recuperatas; vel ad morbi præsentis novi ortum, qui ex prægresso vel male vel non radicitus curato propullulavit, vel etiam in eundem iterum degenerare & transmutari potest: ratione quarum circumstantiarum, vel prognosis diversa de facili aut difficiliori curatione erit formanda, vel tractatio secundum causas magis specifice & alio, quam sub methodo generaliore, ordine, administranda, vel debita circumspectio & attentio adhibendo, ut prior morbus, si præcipue

præ-

præsente periculosior fuerit, præoccupetur atque præcaveatur; id quod generaliori respectu citra concursum talium circumstantiarum individualium haud necesse esset.

VII.

Ut Rubro præsentis Dissertationis satisfiat, necessitas & ordo nunc postulabit, ut perquiram, an hactenus descripta & generaliter saltim adumbrata methodus individualis, generali sit contraria, ita ut illam plane non considerandam æstimare debeat aut possit Medicus, sed ex opposito, & inverso plane ordine, a generali penitus alieno, incedere necesse habeat. Antequam autem ad quæstionis decisionem me accingam, necessarium duco indigitare, differentiam, & contrarietatem methodi, non unum idemque esse. Contraria enim methodus involvit alterius cui contrariatur exclusionem omnimodam, ejusque rejectionem, ut neque in totum neque in tantum fundamenti loco retineri possit, sed loco illius plane alia illi e diametro opposita substituatur: cum methodi diversitas ac differentia fundamentum essentiale & generale retinere, sed certis saltim respectibus ex parte ab invicem declinare possit. Quibus suppositis sustineo, Methodum medendi individualem a generali quidem secundum varias circumstantias differre atque distinctam esse, nullatenus tamen fundamentaliter ac essentialiter illi contrariam esse, multo minus esse debere, si rationalis methodi titulum gerere cupiat, sed generalis methodi fundamenta legitime ac rite adornata, fundamenta quoque manere essentialia methodi individualis, quæ saltem limitationem aliquam certamque directionem secundum specialia patiuntur.

VIII.

Quod ut tanto clarius evadat, monstranda nunc erit tam convenientia, quam discrepantia utriusque methodi, in quo consistat: convenire itaque debet Methodus medendi individualis cum generali, si rationalis dici mereatur, essentialiter, sicut ab illa differre potest accidentaliter, id quod ita interpretor: quod nempe sub individuali methodo medendi, æque ac sub generali causæ legitimæ tam proximiores, quam remotiores, nec minus occasionales rite sint inquirendæ, ponderandæ & pensitandæ, quo facto secundum causarum ductum & ordinem indicationes essentiales sunt formandæ, secundum quas per causarum remotionem aut correctionem effectus illarum aut læsio morbida removeri debet; neque hoc respectu aliter in uno, quam in altero subjecto agendum sit. Ponamus itaque casum in terminis generalioribus; quod in Morbo aliquo præsente, præsens sit materia aliqua, tam quantitate, quam etiam qualitate sua peccans, quæ proxime sua præsentia affectum morbosum produxit; qui si rationali methodo curari atque tractari debet; necessario requirit materiæ peccantis tam correctionem & alterationem, quam illius evacuationem aut imminutionem, quo facto ea quæ ipsam læsionem inductam, aut symptomata respiciunt, erunt observanda. Hæ indicationes sane, & hæc methodus a rei natura desumpta, & essentialiter ad curam spectans, in simili atque eodem morbo semper attendi & applicari debet, in quocunque individuo aut subjecto idem morbus occurrat, sine ulla consideratione ætatis, temperamenti, sexus vel alius cujuscunque conditionis: licet de reliquo circa ordinem specialiter observandum, pluresque alias circumstantias diversæ

varia-

variationes, ſub applicatione individuali concurrere poſſint.

IX.

Poſitis enim ſuperioribus circumſtantiis eſſentialibus, in diverſis atque diſtinctis individuis, ab eodem morbo correptis, in uno illorum magis urgere poterit materiæ ejusdem peccantis abundantia, & effectus noxius proxime ab illa dependens: cum in altero majorem magisque urgentem conſiderationem procul dubio mereatur ejusdem materiæ peccantis qualitas, ſub quibus circumſtantiis neque una, neque altera ſuperius indigitatarum indicationum tollitur; verum tamen quæſtio movetur, cui in ſingulo individuo magis inſiſtere debeat aut poſſit Medicus, & quænam in ordine agendi ſit præferenda? an in utroque ſubjecto vel correctio, vel evacuatio & imminutio materiæ peccantis primo ſit ſuſcipienda? an vero alterutra ſine alterius concurſu forſan adminiſtrari poſſit? ubi utique hæc differentia occurrit, ut in priori caſu, præcipue ſi aliquod periculum ex mora imminutionis & ſubtractionis emergere poſſet, evacuatio & ſubtractio materiæ peccantis præferatur, atque ab hac curationis initium fiat; & quamquam non omnis ſimul & ſemel ſubtrahi & evacuari queat materia, potiſſima tamen ipſius portione remota, impetus affectus morboſi infringatur, reliqua autem portio tanto commodiori correctioni & alterationi, cum ſubſequente eliminatione ſubjecta maneat: ſicut in caſu poſteriore convenientius erit, ſi ſecundum regulas generaliores materiæ peccantis correctio, alteratio, aut ad mobilitatem promptiorem diſpoſitio præmittatur, quam denique tanto commodiore effectu evacuatio atque ſubtractio excipere poteſt: ſiqui-

dem non minus casus individuales occurrunt, ubi materia peccans, quæ ordinarie quasi alterationem præviam ante sui excretionem requireret, aliquando hac neglecta penitusque omissa, simpliciter & commodissime excerni atque foras eliminari potest ac debet.

X.

Exempla sicut ordinarie rem magis illustrant ita in præsente quoque negotio non sine fructu erit, si illis pro uberiore sententiæ meæ declaratione utar variaque illorum adducam, quæ facile ad singulos morbos applicari, meumque assertum confirmare poterunt. Cum itaque febres adeo consuetæ atque solemnes sint ex morbis quotidie occursantibus, ut fere pro solennissimis, quibus cum plurimum Medicis res est, declarari possint, non abs re esse putaverim, si abhinc initium fecerim, & ex intermittentibus saltem Tertianam legitimam in medium proferam. Hujus causa proxima materialis ordinarie est saburra ex parte biliosa, ex parte cruda ab alimentis ingestis, vel cum nausea oblatis, vel concoctu difficilibus & in mucorem degeneratis, propter quam materiam peccantem motus illi oriuntur febriles. Si jam secundum methodum generalem rationalem curatio aut sanatio ægri ab hac febre fuerit instituenda, necessitas sane naturalis sequentes inculcabit indicationes: Ut np. 1) Materia peccans sive saburra in Ventriculo & Duodeno præcipue hærens præparetur sive mobilis reddatur: 2) eadem mobilis facta tempestive educatur & removeatur: 3) ut remota atque evacuata penitus illa causa crassiore, reliquiæ quasi ipsius forsan humoribus jamjam communicatæ, per adæquatas secretionum & excretionum conservationes excernantur; sub quo negotio simul cura haberi

beri poterit symptomatum tam leniendorum quam præoccupandorum: quibus peractis; 4) demum subjungenda erit motuum febrilium cohibitio atque remotio per ita dicta specifica; quæ quantum hactenus innotuerunt, ordinarie ex classe adstringentium, vel adminimum subadstringentium & tonicorum esse solent. Hæc methodus secundum causarum conditionem instruenda, requirit secundum primam indicationem remedia digestiva, salina, absorbentia & ex parte amaricantia, nec non diluentia: quæ in ordine vi secundæ indicationis excipere debent Evacuantia, vel vomitu per superiora, vel laxatione per inferiora, materiam crudiorem eliminantia; quæ optimo ordine die aut tempore intercalari sunt propinanda: quibus deinde pro tertia indicationum obstinenda sub Paroxysmorum recursu diapnoica fixa sub æstu, & post illum leniora alexipharmaca succedant: donec quarto senescentibus & mitescentibus successive paroxysmis, opportunum accedat tempus specifica subordinandi, & motus febriles in totum sistendi.

XI.

De hac methodo quæ generalis est, & secundum causas adornata, sane persuasus sum, ut in essentialibus, nunquam in ullo individuo sine damno ægrotantis mutari aut aliter institui possit: licet secundum individuales quasdam circumstantias, mox declarandas, aliquando variationem admittat. Sic enim circa primam indicationem in uno individuo forsan sola materiæ peccantis emollitio per diluentia sufficere poterit, quæ in alio remedia pharmaceutica requiret; e quibus iterum unum individuum salina & absorbentia, alterum vero amaricantia & acriora postulabit; siquidem non minus facile aliquando ca-

sus occurrit; ut diuturna præparatio plane non sit necessaria, sed post cognitam causam immediate evacuatio locum habeat, si np. materia movenda per se mobilis existat, primæque hujus indicationis absolutam necessitatem excludat. Altera quæ materiæ peccantis crudioris, mobilis tamen, eliminationem poscit, adeo in se necessaria est, ut negligi haud debeat: interim tamen cum illa evacuatio vel per superiora, vel per inferiora, vel simultanee, vel successive, vel lenioribus, vel fortioribus remediis celebrari & suscipi queat, individuum præsens utique Medico rationali ansam suppeditabit meditandi, an Vomitorii usus permittatur aut contraindicetur, & loco illius catotericum evacuans sit eligendum? an ætas, vires, sexus, morbus forsan prægressus, leniorum aut fortiorum remediorum suadeat usum? an unica vice, an repetita evacuatio talis suscipi possit aut debeat? Quoad tertiam certum quidem in genere manebit, quod partim per diuresin, partim vero, & quidem utilissime, reliquiarum morbificarum in humoribus hærentium excretio obtineatur, eaque remittente paroxysmo vigere debeat; cum præterea specialiter dijudicandum maneat, an temperamenti, victus, aut animi pathematum ratio, diaphoretica fixa, an vero calidiora & positiva concedat; nec minus quo gradu ipsa excretio diaphoretica continuari possit. Quartam quod attinet indicationem, motuum nempe febrilium cohibitionem, in singulis individuis omnium primo generice ponderanda erit ipsius necessitas, cum, si sub reliquis indicationibus rite observatis motus illi sponte cessent, in universum ipsius necessitas exspiret; præterea autem, licet quamplurimum necessaria esset, individualiter tamen remediorum quoad gra-

dum

dum effectus differentium selectus, simultaneus, aut repetitus & successivus usus, erit dijudicandus, ne his neglectis graviter impingat, erroremque aliquando haud facile emendabilem committat.

XII.

In aliis febribus continuis acutis, ubi materia peccans in humoribus hærens, vel per diaphoresin solam, vel per exanthemata speciatim excernitur, generalis methodus requirit materiæ peccantis tempestivam præparationem aut concentrationem, ut subsequente motu secretorio & excretorio tanto promtius atque securius per vias periphericas sub forma halituosa, aut exanthematica educi queat: sub quo scopo sollicite Medicus in genere omnes alias excretioni periphericæ contrariantes evacuationes evitare studet, ne anomaliæ motuum variæ inde sequantur, & universa methodus turbetur. Unde ab alvi exstimulationibus, præposteris Venæsectionibus præcipue in exanthematicis sibi cavet, optime conscius, quod exanthematum exclusio, aut illius debita continuatio, ordinarie per illas evacuationes sufflaminetur aut turbetur. Interea hoc non impedit, quin rationalis Medicus aliquando secum perpendat, annon status plethoricus individualiter præsens ipsam excretionem periphericam & exanthematicam in uno alterove individuo difficiliorem tardioremque reddat; quo impellitur eo, ut ceteris paribus & conspirante ætatis, virium, temporis morbi conditione, Venæ sectionem moderatam & tempestivam admittat, quo ipso tamen methodum de reliquo consuetam generalem, excretionem periphericam pro scopo habentem, nullatenus deserit, sed potius hoc ipso consilio specialiter facilitare studet, id quod in plurimis aliis,

iisdem

possint, utique secundum individuales circumstantias dijudicandum manet; an, & in quantum, in uno individuo remedia diætetica, potulenta diluentia cum subordinatis motibus sufficere possint? an vero in altero subjecto pharmaceuticis remediis opus sit suscipiendum? & si hoc; an salina digestiva, an calidiora resinosa, pro differentia temperamenti aut symptomatum conjunctorum, sint præferenda? an spes subsit sufficiens, per modo dicta auxiliorum genera aliquid efficiendi? an vero res exigat ad fontium salubrium usum deveniendi? in quo ultimo casu iterum res judicii erit, an Acidulæ, an Thermæ pro diversitate individuorum secundum temperamenta sint eligendæ? & an fontes medicati solum totum negotium exhauriant, an vero remediorum pharmaceuticorum usus sit conjungendus, præsertim quantum roborationem tonicam viscerum concernit: nec minus, quo ordine, qua mensura, & quamdiu usus thermarum aut acidularum, vel seorsim, vel conjunctim sit adornandus. Hæc omnia licet in se diversa existant, & pro diversitate individuorum diversimode administrari debeant, nihilominus essentialiter inter se conveniunt, dum respectum verum causarum pro fundamento agnoscunt, nec ullam quoad indicationes generales mutationem aut inversionem concedunt; sed solummodo executionem indicationum individualiter facilitant.

XV.

Possent hæ, si tempus permitteret, ulterius deduci, & innumeris exemplis practicis illustrari ac corroborari; cum autem allata sufficienter scopo proposito inserviant, atque superius assertum, quod individualis methodus secundum aliquas circumstantias equidem differre possit, verum nequaquam generali methodo essentialiter contradicat, aut contradicere debeat, abundantissime confirment, ultimum

quod

quod huic tractationi reservatum est, potius in eo occupatum erit, ut utilitas practica ex hac consideratione eliciatur ac demonstretur. Quarum primam esse censeo, ut Medicus junior præcipue verum acquirat conceptum de Methodo medendi individuali, quod nempe, si rationalis audire debeat, non nisi secundum causas, earumque rationalem atque methodicam tractationem & remotionem sit instituenda; nullo modo autem illi, quæ hanc causarum legitimam tractationem docet, debeat contraria esse, ejusque ordinem essentialem invertere; sed specialem ac individualem methodum nil aliud esse, nisi generalis methodi ad casus speciales applicationem veram atque legitimam, quæ indicationes generales semper pro norma habet cardinali: *id quod Galenus Lib. IX. De Methodo medendi Cap. VI. luculenter confirmat, dicens: Pro comperto habemus, non licere ullius artis scientiam nancisci, nisi & methodum quendam habueris per universalia vocata theoremata, & in particularibus te exemplis exercueris: quum neque fieri possit, ut sine multiplici in ægris singulatim exercicatione, quod ex usu sit, facias, nec sine universalium cognitione probe exercitatio procedat, quippe quum in universalibus methodus, in particularibus exercitatio consistat.*

XVI.

Altera quam præsens tractatio medico affert utilitas, esse poterit Methodi rationalis cognitio atque distinctio ab irrationali & falsa: quæcunque enim methodus medendi in individuis ita declinat, ut ordinem causarum negligat aut postponat, earumque ductum non sequatur, sed citra causarum removendarum habitum respectum curam morborum aggreditur, illa palliativa, non fundamentalis est, nec ullo modo methodus dici meretur, quin potius tumultuariæ tractationis nomen retineat, simulque aperte satis

monstret, eum qui tali via incedit, nedum scire aut intelligere quid methodus vera sit nominanda, nec ullam artis suæ certitudinem possidere. Cum ex opposito Medicus, qui methodum individualem in legitima & vera generali, secundum indicationes rationales adornata, essentialiter fundatam habet, & generales regulas probe ad speciales casus adplicare novit, & flectere didicit, tertiam illam utilitatem ipsemet deprehendet, quod ars medica quam profitetur atque exercet, certitudine non careat; ita ut vel certos artis effectus promittere atque præstare valeat, vel ubi artis potestas in morbis incurabilibus quidem deficit, ad minimum ex certis fundamentis certos eventus prædicere possit.

XVII.

Ultimo demum loco Objectio illa, quæ aliquando a Medicis ipsis, quasi in opprobrium studii medici academici formatur, hac instituta tractatione retunditur atque restringitur: quod nempe longe alia res sit Morborum curatio in cethedra, & ægrorum tractatio apud lectos: hic enim rem sæpe longe aliter procedere, quam doctrina in academiis hausta id ferat. Quamvis enim secundum mentem Excell. Dn. Præsidis haud inficiandum sit, hoc axioma, quoties ad dogmata practica speculativa falsis fundamentis superstructa adplicatur, sua veritate proh dolor gaudere, atque multoties nullum penitus nexum inter regulas therapeuticas generales, & applicationem, inveniendum esse, si praxin vulgarem & tumultuariam adspiciamus; nihilominus tamen cum eodem confido, quod longe aliter sentiendum sit de vera & fundamentali methodo, quæ secundum saniora principia & causas veras, non vero fictas instituitur, ubi methodus medendi non ex opinionibus & hypothesibus speculativis, sed ex vera historia facti circa morbos, depromitur; id quod omnes, qui vera tali methodo in sua

praxi

praxi utuntur, uno ore testantur, eoque ipso scientiæ suæ certitudinem declarant atque obfirmant, nec non ex fundata atque legitima observatione repetita alios veram viam, veramque methodum docere possunt; qua instructi in simili morbo semper in essentialibus eodem modo incedere possunt, quamvis in accidentalibus diversas admittant variationes. Unde necessitas sane postulat, ut Medicus praxin aggressurus clinicam, has differentias noscat, in quo positæ sint, & circa quod non versentur; ne falso metu percellatur, & jactis veris artis fundamentis, sine necessitate ipsam praxin individualem pertimescat. Ubi tamen utique optandum esset, ut frequentior quoque occasio adesset, quo Discentes a Docentibus manu quasi ad exercitium speciale duci possent; & sub tali exercitio verorum dogmatum rerum cum experientia nexum viderent, eoque ipso verum a falso discernere discerent. Id quod scite atque apposite sane Galenus indicat Method. med. L. IX. c. 4. dicens: *quandoquidem in exemplis exercitari quidvis discentes maxime expedit: neque enim semper satisfaciunt ad exactam cognitionem universales methodi. Sunt autem exemplorum ea pro potioribus habenda, quæ ipsi oculis usurpavimus: quando si omnes qui docere scribere ve aliquid sunt agressi, ea prius operibus ostendissent; prorsus paucula quædam falso dicerentur: nunc autem plerique alios docere tentant, quæ nec ipsi unquam fecerunt, nec aliis ostenderunt. Et cap. 6. Tanquam igitur, qui iter aliquod ingredi student, utroque invicem utuntur crure: qui altero claudus est, uno duntaxat utitur, & longe spatio, & sæpe errans, viam peragit: ita sane, qui finem cujuslibet artis consequi parat, duobus his veluti cruribus, vel instrumentis, vel quomodocunque appellasse libet, uti debebit; in universalibus theorematis methodo; in particularibus exercitatione.*

His paucis B. L. contentus sis, rogo: mihi autem meoque labori qualicunque fave!

PRÆNOBILI ATQVE DOCTISSIMO
DNO CANDIDATO
S. D. P.
FRIDERICVS HOFFMANNVS.

Ex vero utiq; sentire mihi videntur ii, qui præcipuum Medici officium in iudicando consistere censent. Quicquid enim in theoreticis addiscendum, in pathologicis cognoscendum, in semioticis prædicendum in practicis faciendum, id omne ut cum judicio fiat necesse est. Potissimum tamen totius therapiæ medicæ cardo in eo vertitur, ut servato ubivis exacto discrimine, medicatio instituatur. Multiplices quippe morborum sunt causæ & variæ, medicamenta varia, corpora varia. Hinc, *occurrente, quisquis sit, morbo, perfecta ipsius historia conquirenda, symptomata quævis curate expendenda, atque ex iisdem, quæ subsit causa, perite conjiciendum. Vires dein remediorum cognoscendæ cum modo quo agunt, & comparatione cum morbi causa instituta, quæ subigendæ huic ex omni apparatu quadrent & sufficiant, concludendum. Maxime omnium vero ipsius ægrotantis corporis ratio habenda & dispiciendum, quæ virium & partium in eo per ætatem, sexum, victum, clima, animi inclinationes, nativitatem aliaque plura constitutio, ac singulis his medicatio prudenter accommodanda. Qui sic morborum curationem aggreditur, cum judicio, maximum illud in praxi arcanum, rectam medendi methodum, obtinebit & cum certa ratione, quo ordine, quo tempore, qua dosi & proportione, quo cum regimine sanitatis præsidia offerenda & quamdiu iisdem ad obtinendum salutarem effectum insisteudum sciet. Qui secus procedit,* Empiricum *agit, non medicum rationalem, animo fluctuat, hallucinatur & in haud leve sanitatis ipsiusque vitæ discrimen ægros adducit. Tu certe,* candidate doctisſime, *hæc omnia apprime perspecta tenes*

nes, eamque ob caussam, quamdiu apud nos commoratus es, id quam maxime egisti, ut non generalia tantum artis salutaris præcepta haurires, verum a probatissimis & usu exercitatis doctoribus, qua ratione omnia cum judicio ad usum transferenda sint, disceres & sic medicinam Tibi comparares rationalem. Locuples testis est ipsa hæc Tua dissertatio, qua nobile argumentum, de medendi methodo ad individua perite accommodanda, Tibi excutiendum sumsisti, ac in enodando hoc industriam, eruditionem & peritiam monstrasti haud vulgarem. Perge igitur, qua cœpisti viæ insistere & duce ubivis subacto judicio, felici cum successu ipsam etiam artem exerce. Ego certe & patriæ, & Tibi, fausta multa ominor, ac voveo, ut summum Numen gratia sua Tibi clementer adesse Teque salvum semper & incolumem servare velit. Deprop. Halæ VI. Kal. Septbr. CIƆIƆCCXXIIX.

PRÆNOBILISSIMO ATQUE PRÆSTANTISSIMO

DOMINO CANDIDATO

S. D. P.

PRAESES

A*Nni ferme quatuor nunc præterlapsi sunt, cum prima vice ad nostram Fridericianam perveneris, atque ab eodem statim tempore, Præclarissime Dn. Candidate! Te studio artis apollineæ, sub mea præcipue manuductione, mancipaveris. Non possum, quin publice tester, Te tempus quo Musis nostris interfuisti, haud inutiliter trivisse, cum potius sedulus Lectionum tam pulicarum quam privatarum sectator semper fueris. Hinc universum quem vocamus cursum, secundum omnes ipsius palmarias partes, non modo summa*

assidui-

assiduitate audivisti, verum etiam ea quæ in Fridericiana ex ore Docentium hauseras in exercitium practicum convertere studuisti. Quam ob rationem superiori anno Fridericianam reliquisti, non ea intentione, quasi discendorum tædio affectus, sufficienter sapere reputares; sed, ut ea quæ in theorematibus methodice didiceras, ad lectos ægrotantium exercere disceres; atque sub illa exercitatione, quæ ex ore Docentium memoria ceperas, an vera, an falso fuerint, experimentum faceres; optime perpendens; generalia theoremata haud sufficere, nisi specialioribus impendantur usibus. Cum itaque sub sedula perquisitione, & exercitatione practica in patria instituta, prope expertus fueris, haud equidem omnibus omnia convenire ægrotis nec in simili morbo simili morbo similia semper juvare; verum tamen clinicam prxin quæ rationalis audire cupit, rationalibus quoque certisque niti debere fundamentis, ex generalioribus theorematibus depromendis, haud ignobile hinc selegisti argumentum inauguralis Dissertationis; quam proxime nunc sub qualisunque meo moderamine publice defendere intendis: Gratulor Tibi Candidate Dignissime! quod felici cursu metam studiorum academicorum attigeris, ut ultimum academici studii specimen edere possis. Nil magis optaverim, quam, ut sub Divini Numinis benedictione semper Methodum individualem medendi, cum generali quæ Tibi inculcata est, convenientem atque blanda harmonia conspirantem, in artis medicæ honorem, ægrorum solamen, propriumque commodum experiaris, & ab experientia certa opprobria artis, quasi in certa & conjecturalis sit, declinare possis. Sis salvus redux, Parenti optimo gaudium senectutis, Patriæ decus ægrorum solamen. Vale! Dabam e Musæo D. XXVII. Aug. MDCCXXVIII.

